

فصلنامه پژوهش‌های نوین روانشناسی

سال هشتم شماره ۳۱ پاییز ۱۳۹۲

بررسی رابطه کمال‌گرایی با رضایت از زندگی و پرخاشگری در بین دانش‌آموزان دبیرستانی

شهرام نوری ثمرین^۱

غلامرضا خیرالله بیاتیانی^۲

دکتر ناصر سراج خرمی^۳

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه کمال‌گرایی با رضایت از زندگی و پرخاشگری در دانش‌آموزان دبیرستانی بود. بدین منظور نمونه‌ای به تعداد ۳۷۰ نفر (۱۸۶ پسر و ۱۸۴ دختر) با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی- طبقه‌ای انتخاب و به وسیله پرسشنامه تجدیدنظر شده کمال‌گرایی اسلامی و همکاران (APS-R، ۲۰۰۱)، رضایت از زندگی چندوجهی هیوبنر (۲۰۰۱) و پرسشنامه پرخاشگری باس و بری (۱۹۹۲) ارزیابی شدند. نتایج نشان داد که کمال‌گرایی با رضایت از زندگی و پرخاشگری رابطه مثبت و معنادار دارند. همچنین یافته‌ها نشان داد از میان ابعاد کمال‌گرایی، نظم و معیارهای شخصی با رضایت از زندگی و مولفه تفاوت و نظم با پرخاشگری رابطه مثبت معنادار وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد که نظم و معیارهای شخصی، بهترین پیش‌بینی‌کننده برای رضایت از زندگی است. افزون براین، مولفه‌های تفاوت و نظم می‌توانند پرخاشگری را به طور معنادار پیش‌بینی کنند.

واژگان کلیدی: کمال‌گرایی، پرخاشگری، رضایت از زندگی.

۱- عضو هیئت علمی گروه روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ذرفول (نویسنده مسئول)

Email: noorisamarin@yahoo.com

۲- مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد ذرفول

۳- عضو هیئت علمی گروه روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ذرفول

مقدمه

کمال‌گرایی^۱ موضوع مطالعات علمی در روانشناسی اجتماعی و بالینی در طول ۲۰ سال گذشته است (ماسدو^۲، ۲۰۰۷). کمال‌گرایی به عنوان تلاش برای دستیابی به نتایج کامل و بدون نقص توصیف می‌شود. اولین بار کمال‌گرایی به عنوان سازه تک‌بعدی و متراff با آشتفتگی‌های روانشناسی در نظر گرفته شد (الیس^۳، ۱۹۶۳؛ به نقل از اکوردینو^۴ و همکاران، ۲۰۰۰). در مقابل، برخی محققان نیز معتقد بودند داشتن معیارهای شخصی بالا برای سلامت روانی لازم و ضروری است (آدلر^۵، ۱۹۵۶؛ به نقل از ریس^۶ و همکاران؛ ۲۰۰۷). برای تطبیق دو رویکرد فوق، هاماچک^۷ (۱۹۷۸؛ به نقل از گیلمان^۸، ۲۰۰۵) یک مدل چندبعدی از کمال‌گرایی که مشتمل بر دو نوع جداگانه اما جایگزین یکدیگر (کمال‌گرایی بهنجار و کمال‌گرایی نابهنجار)، بود، ارائه نمود. افراد دارای دارای کمال‌گرایی بهنجار، هرچند برای خودشان، معیارهای شخصی بالایی را در نظر می‌گیرند اما با این وجود این حقیقت را می‌پذیرند که این معیارها همیشه برآورده نخواهد شد. در مقابل، کمال‌گرایان نابهنجار، معیارهای عملکرد شخصی بالایی را برای خود تنظیم می‌کنند و روی اشتباهات هر چند کوچک خود تممرکز کرده و از عملکرد خود انتقاد زیادی می‌کنند (فراست^۹، ۱۹۹۰؛ به نقل از استوبر^{۱۰}، ۲۰۰۹). پیشینه موجود در زمینه مدل چندبعدی کمال‌گرایی بیشتر به جنبه غیرانطباقی یا منفی تممرکز شده‌اند. با این وجود علاقه فرایندهای در خصوص آزمودن کمال‌گرایی از هر دو جنبه مثبت و منفی وجود دارد. دلیل آن هم این است که کمال‌گرایی نه تنها به عنوان عامل منفی شناخته شده، بلکه همچنین به عنوان عامل مثبت که می‌تواند در دستیابی به موفقیت کمک کننده باشد، مطرح است (علیزاده صحرایی و همکاران، ۱۳۸۸). نتایج مطالعات صورت گرفته در خصوص کمال‌گرایی نشان می‌دهد که کمال‌گرایی بسته به مثبت یا منفی بودن، می‌تواند

1- perfectionism

2- Macedo

3- Elis

4- Accordino

5- Adler

6- Rice

7- Hamach

8- Gilman

9- Frost

10- Steober

با رفتارهای بهنچار (کوشش برای پیشرفت، عاطفه مثبت، خودشکوفایی، نگرش‌های اجتماعی نوع دوستانه پیشرفت تحصیلی) یا نابهنچار (اضطراب، افسردگی، عزت‌نفس پایین و خودکارآمدی پایین) در ارتباط باشد (بلات^۱: به نقل از انگل^۲، ۲۰۰۹؛ استوبر، ۲۰۰۶). در همین راستا افراد کمال‌گرای نابهنچار از آنجا که برای عملکرد شخصی خود معیارها و انتظارات بالایی را تنظیم می‌کنند، اغلب در رسیدن به اهداف خود با شکست روپرور می‌شوند و یکی از شایع‌ترین واکنش‌ها به این ناکامی‌ها، پرخاشگری است (فراست و مارتین، ۱۹۹۰؛ به نقل از البانو^۳، ۲۰۱۱).

پرخاشگری عبارتست از رفتاری که هدف آن صدمه زدن به خود یا دیگری است (کریمی، ۱۳۸۹). براساس مدل پردازش اطلاعات اجتماعی-شناختی، رفتار پرخاشگری از نقص در رمزگردانی، تفسیر موقعیت‌ها، اهداف انتخاب شده، تولید راهبردها و ارزیابی پاسخ‌ها ناشی می‌شود. رفتار پرخاشگرانه انسان در یک سازه کلی ریشه دارد که می‌تواند به صورت خشم، خصومت، پرخاشگری جسمانی و پرخاشگری کلامی تظاهر یابد. این ابعاد پرخاشگری می‌تواند زمینه بروز انواع آسیب‌های جسمانی (بیماری قلب و عروق، فشارخون بالا، سردرد تنفسی) را فراهم سازند (محمدی، ۱۳۹۰). در زمینه ارتباط کمال‌گرایی و پرخاشگری، تحقیقات داخلی بسیار اندکی انجام شده است که آن تحقیقات محدود نیز بر مولفه‌های پرخاشگری (خشم) تمرکز یافته‌اند. به‌طور مثال، بشارت (۱۳۸۹) در پژوهشی رابطه کمال‌گرایی و خشم را در ۳۴۲ دانشجوی تبریزی مورد بررسی قرار داد. نتایج پژوهش نشان داد که بین کمال‌گرایی خودمحور و جامعه محور با شاخص‌های خشم، همبستگی مثبت و با شاخص‌های مهارخشم، همبستگی منفی وجود دارد. همچنین مشخص شد که کمال‌گرایی دگر محور با شاخص‌های خشم و مهار خشم همبستگی معنادار ندارد. همچنین جوکار و محمدی (۱۳۸۹) طی پژوهشی رابطه بین پیامدهای کمال‌گرایی، مشکلات هیجانی و رضایت از زندگی را در ۲۹۷ دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی مرودشت بررسی کردند. نتایج پژوهش حکایت از آن داشت که ابعاد

1- Blatt
3- Albano

2- Ongel

کمال‌گرایی شامل نگرانی درباره اشتباهات، انقادگری والدینی، شک درباره اعمال و هنجارهای شخصی، رضایت از زندگی را به طور معناداری تبیین می‌کنند. در همین راستا آنگل (۲۰۰۹) در پژوهشی ارتباط کمال‌گرایی و پرخاشگری را در نوجوانان بررسی کرد. نتایج پژوهش او نشان داد که از میان ابعاد کمال‌گرایی، رابطه مولفه نظم با خشم، منفی و رابطه مولفه معیارهای بالا با پرخاشگری فیزیکی، مثبت است. در تحقیق دیگری سابونچی و لوند^۱ (۲۰۰۳) ارتباط کمال را با سلامت جسمانی و خشم و عاطفه مثبت در ۱۸۴ بزرگسال سوئدی بررسی کردند. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که کمال خودمدار با عواطف مثبت افراد رابطه منفی دارد. افرون براین، هویت^۲ و همکاران (۲۰۰۲) در پژوهشی تحت عنوان کمال در کودکان، ارتباط کمال‌گرایی را با افسردگی، اضطراب و خشم کودکان بررسی کردند. در تحلیل نتایج مشخص گردید که کمال جامعه به طور معناداری با عالیم خشم و اضطراب کودکان همبستگی دارد. همچنین نتایج پژوهش فراست (۱۹۹۰؛ به نقل از استثوبر، ۲۰۰۹) بیانگر ارتباط برخی جنبه کمال نابهنجار (از جمله شک و تردید در عمل و تمرکز بر اشتباهات) با خشم افراد بود. همچنین در پژوهش هویت و فلت (۱۹۹۱) که بر روی افراد مبتلا به افسردگی انجام شد مشخص گردید که بین کمال‌گرایی جامعه‌دار و خشم همبستگی متوسط و بین کمال‌گرایی خودمدار و خشم ارتباط ضعیفی وجود داشت.

میزان رضایت از زندگی، یکی از شاخص‌های مهم بهداشت روانی است. مراد از رضایت زندگی، نگرش فرد و ارزیابی نسبت به کلیت زندگی خود و یا برخی از جنبه‌های زندگی خانوادگی و تجربه آموزشی است (داینر^۳، سان^۴، لوکاس و اسمیت^۵، ۱۹۹۹؛ به نقل از زکی، ۱۳۸۷). تلاش برای دستیابی به هدف یکی از شرایطی است که به طور مثبت و معنادار با رضایت از زندگی مرتبط است. میزان رضایت از زندگی بستگی به این دارد که فرد چگونه با شرایط ناکامی انتبطاق یابد. این موضوع به ویژه برای افراد کمال‌گرا بسیار

1- Saboonchi & Lond
3- Diener
5- Lukas & Smith

2- Hewitt
4- San
6-

مهم است. در همین راستا گیلمن و اشبی^۱ (۲۰۰۳) رابطه کمال‌گرایی و رضایت از زندگی نوجوانان را بررسی کردند. نتایج پژوهش نشان داد که کمال‌گرایان بهنجار و نابهنجار در مقایسه با همتایان عادی خود به لحاظ رضایت کلی از زندگی، وضع مطلوب‌تری دارند، اما به لحاظ مؤلفه رضایت از خود، کمال‌گرایان بهنجار در مقایسه با دوگروه دیگر، رضایت بیشتری را گزارش می‌کنند. چانگ^۲ و همکاران (۲۰۰۴) در پژوهشی رابطه کمال‌گرایی بهنجار و نابهنجار را با کارکرد روانشناسی مشبت و منفی بررسی کردند. نتایج بیانگر آن بود که کمال‌گرایی بهنجار دانشجویان با رضایتمندی آنها مرتبط است در مقابل، دانشجویان دارای کمال‌گرایی نابهنجار نیز نگرانی و استرس بیشتری را نشان می‌دهند. گیلمن و همکاران (۲۰۰۵) ارتباط بین کمال‌گرایی و رضایت از زندگی را در میان نوجوانان کروات و آمریکایی بررسی کردند. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که برای هر دو گروه از نوجوانان، ابعاد معیار شخصی بالا و تفاوت، رضایت از زندگی را به شکل متفاوتی پیش‌بینی می‌کنند. به علاوه کمال‌گرایان بهنجار در مقایسه با همتایان نابهنجار خود در ابعاد مختلف زندگی، رضایت بالاتری دارند. همچنین استئویر و رامبو^۳ (۲۰۰۷) با بررسی کمال‌گرایی ۱۲۱ نوجوان دریافتند که واکنش‌های منفی به نقایص عملکرد با ترس از شکست و شکایتهای جسمانی مرتبط است. همچنین مؤلفه تلاش برای موفقیت با انگیزه موفقیت در مدرسه و رضایت از زندگی مرتبط است. کاپان (۲۰۱۰) در پژوهشی رابطه کمال‌گرایی را با مسامحه کردن در امور تحصیلی و رضایتمندی از زندگی را میان دانشجویان بررسی کرد. نتیجه این پژوهش نشان داد که کمال‌گرایی خودمدار به طور معناداری پیش‌بینی‌کننده رضایت از زندگی بود. Bowman^۴ (۲۰۰۹) در پژوهشی، رابطه کمال‌گرایی با هویت نژادی و رضایت از زندگی را در ۱۲۲ زن آمریکایی-آفریقایی تبار بررسی کرد. نتایج نشان داد که افرادی که دارای هویت نژادی از پیش‌ تعیین شده هستند، رضایت کمتری از زندگی دارند. همچنین مشخص گردید که بین وضعیت درونی هویت نژادی و کمال‌گرایی جامعه‌مدار ارتباط وجود دارد.

1- Gilman& Ashby
3- Stoeber & Rambow

2- Chang
4- Bowman

وانگ^۱ و همکاران (۲۰۰۹) در پژوهشی که به منظور مطالعه کمال‌گرایی و رضایت از زندگی دانش‌آموزان دیبرستانی هنگ‌کنگ انجام دادند، دریافتند که کمال‌گرایان بهنجار، دارای بالاترین رضایت از زندگی و کمترین افسردگی می‌باشند. براین اساس، فرضیه‌هایی به شرح ذیل ارائه شد: ۱- ابعاد کمال‌گرایی با رضایت از زندگی و پرخاشگری دانش‌آموزان رابطه معناداری دارد. ۲- هر یک از ابعاد کمال‌گرایی چه سهمی در پیش‌بینی رضایت از زندگی دانش‌آموزان داردند؟ ۳- هریک از ابعاد کمال‌گرایی چه سهمی در پیش‌بینی پرخاشگری دانش‌آموزان داردند؟

توجه به این امر ضروری است که دانش‌آموزان دیبرستانی در دوره نوجوانی بسر می‌برند و در این دوره، ظهور تفکر انتزاعی این امکان را به نوجوانان می‌دهد که از دنیا واقعی فراتر رفته و دنیای آرمانی و کمال را به روی آنان می‌گشاید. این آرمان‌گرایی، آنها را به سمت ساختن رؤیایی بزرگ دنیایی بی‌نقص، دنیایی عاری از اشتباہ و تبعیض سوق می‌دهد. بنابراین ممکن است نوجوانان اهداف غیرواقع‌بینانه‌ای برای خود تعیین کنند و طبیعتاً با ناکامی‌های متعددی نیز روبرو شوند. شایع‌ترین واکنش‌ها به این ناکامی‌ها، پرخاشگری و کاهش رضایت از زندگی در نوجوانان است. بنابراین هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه کمال‌گرایی با پرخاشگری و رضایت از زندگی در دانش‌آموزان دیبرستانی می‌باشد.

روش

طرح پژوهش

با توجه به این که در این پژوهش، محقق قصد دستکاری هیچ یک از متغیرها را ندارد و می‌خواهد رابطه کمال‌گرایی را با پرخاشگری و رضایت از زندگی بررسی کند، لذا روش همبستگی را مورد استفاده قرار داده است. در روش همبستگی، هدف شناخت ماهیت، مقدار و جهت رابطه بین متغیرها می‌باشد.

1- Wang

جامعه آماری، نمونه آماری و روش نمونه‌گیری

در پژوهش حاضر، جامعه آماری شامل کلیه دانشآموزان دختر و پسر سال اول، دوم و سوم دبیرستان است که در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ در دبیرستان‌های دولتی یا غیرانتفاعی شهرستان دزفول مشغول به تحصیل می‌باشند. با توجه به اینکه جامعه آماری پژوهش (دانشآموزان) بر حسب پایه تحصیلی و جنسیت در طبقات مختلف قرار داشتند، لذا با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی- طبقه‌ای، نمونه‌ای به تعداد ۳۷۰ نفر انتخاب گردید. به این صورت که ابتدا نسبت دانشآموزان هر طبقه جنسیتی، پایه تحصیلی در جامعه آماری، مشخص شد و در مرحله بعد، دو دبیرستان دخترانه و دو دبیرستان پسرانه به صورت تصادفی انتخاب گردید و سپس با توجه به نسبت جنسیتی و پایه تحصیلی، افراد نمونه به صورت تصادفی انتخاب و پرسشنامه‌ها بر روی آنها اجرا گردید.

ابزار پژوهش

ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه تجدیدنظر شده کمال‌گرایی اسلامی^۱ و همکاران (۲۰۰۱)، پرسشنامه پرخاشگری باس و پری^۲ (۱۹۹۲) و پرسشنامه رضایت از زندگی هیوبنر^۳ (۲۰۰۱) بود که در بین نمونه مورد مطالعه توزیع و پس از تکمیل، جمع‌آوری گردید.

پرسشنامه تجدیدنظر شده کمال‌گرایی^۴ (APS-R): فرم اولیه مقیاس رایی توسط اسلامی و همکاران (۱۹۹۶؛ به نقل از اسلامی و همکاران، ۲۰۰۱) تهیه شد که شامل ۳۹ سوال بود، اما در فرم تجدیدنظر شده (۲۰۰۱) براساس تحلیل عاملی تاییدی، ضمن تاکید بر ابعاد سه گانه مقیاس، تعداد سوالات به ۲۳ سوال تقلیل یافت. این مقیاس شامل ابعاد نظم (۴ سوال)، معیارهای شخصی بالا (۷ سؤال) و تفاوت (۱۲ سؤال) می‌باشد. برای هر سؤال می‌توان با استفاده از روش نمره‌گذاری لیکرت ۷ گزینه‌ای (کاملاً موافق، موافق، نظری ندارم، مخالفم، کاملاً مخالفم) از "۱" تا "۷" نمره در نظر گرفت. بنابراین، دامنه

1- Slaney
3- Huebner

2- Buss& Perry
4- Almost Perfect Scale Revise

نمود مقیاس از ۲۳ تا ۱۶۱ می‌باشد. مولفه‌های نظم و معیارهای شخصی بالا، بیانگر کمال‌گرایی مثبت و مولفه تفاوت (تفاوت بین انتظارات قبلی و عملکرد واقعی شخص) بیانگر کمال‌گرایی منفی می‌باشد. پایایی مقیاس با استفاده از آلفای کرونباخ برای معیارهای شخصی، تفاوت و نظم به ترتیب ،۰/۸۷، ۰/۹۲ و ۰/۸۶ گزارش شده است (اکوردینو و همکاران، ۲۰۰۰). همچنین به منظور تعیین روایی مقیاس همبستگی مولفه معیارهای شخصی با خودکارآیی ($\alpha=.61$) و تفاوت با افسردگی ($\alpha=.52$) طلوب گزارش شده است (اسلانی و همکاران، ۲۰۰۲). با توجه به اینکه مقیاس مورد نظر برای اولین بار در ایران مورد استفاده قرار می‌گرفت، لذا به منظور اقتباس روایی مقیاس از روش‌های مختلف (روایی محتوایی، روایی همگرا و روایی همبستگی نمره خردۀ مقیاس‌ها با نمره کل مقیاس) استفاده گردید که همگی بیانگر روایی مطلوب مقیاس بود. به طور مثال، براساس ضریب همبستگی پیرسون، بین نمره کل کمال‌گرایی و خردۀ مقیاس‌های نظم، معیارهای شخصی و تفاوت به ترتیب ($\alpha=.52$ ، $\alpha=.66$ و $\alpha=.83$) رابطه معناداری وجود دارد. برای برآورده پایایی مقیاس نیز از روش‌های مختلفی استفاده گردید: ۱- در روش همسانی درونی، ضریب آلفای کرونباخ برای مولفه‌های نظم، معیارهای شخصی بالا، تفاوت و کل مقیاس به ترتیب $\alpha=.50$ ، $\alpha=.65$ ، $\alpha=.70$ به دست آمد. ۲- در روش بازآزمایی، مقدار ضرایب برآورده شده برای خردۀ مقیاس‌های پرسشنامه کمال‌گرایی بین $\alpha=.41$ تا $\alpha=.72$ متغیر است. همچنین ضریب پایایی بازآزمایی کل پرسشنامه $\alpha=.06$ به دست آمده است. ۳- در روش تنصیفی، با استفاده از شاخص‌های ضریب همبستگی اسپیرمن- براون، مقدار ضریب اعتبار تنصیفی برای کل مقیاس $\alpha=.58$ و برای نیمه اول و دوم به ترتیب $\alpha=.58$ و $\alpha=.60$ برآورد شد. بنابراین، می‌توان گفت که کل مقیاس و سه عامل آن از پایایی مطلوبی برخوردار هستند.

پرسشنامه چند وجهی رضایت از زندگی دانشآموزان: مقیاس رضایت از زندگی هیوبنر و همکاران (۲۰۰۱) دارای چهل سوال و پنج خردۀ مقیاس است. خردۀ مقیاس‌های خود، مدرسه، دوستان، خانواده و محیط زندگی به ترتیب دارای هفت، هشت، نه، هفت و نه سوال شش گزینه‌ای (کاملاً مخالفم، مخالفم، تاحدی مخالفم، تا حدی موافقم، موافقم و

کاملاً موافقم) می‌باشد برای هر سؤال می‌توان با استفاده از روش نمره‌گذاری لیکرت شش گزینه از "۱" تا "۶" نمره در نظر گرفت، لذا دامنه نمرات مقیاس از ۴۰ تا ۲۴۰ است. هیوبنر (۲۰۰۱) پایابی ابزار را به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ و روایی آن را نیز به روش روایی همگرا و تحلیل عاملی، مطلوب گزارش کرد. روایی و پایابی مقیاس برای استفاده در فرهنگ ایرانی را طیفیان و شیخ‌الاسلامی (۱۳۸۳)، به نقل از شهائیان و یوسفی، (۱۳۸۶) مورد بررسی قرار دادند. این محققان ضریب اعتبار بازارآزمایی را برابر ۰/۷۰ و ضریب آلفای کرونباخ را برابر ۰/۹۰ گزارش کردند. برای روایی نیز همبستگی مقیاس با پرسشنامه سلامت عمومی برابر ۰/۵۵ به دست آمد. همچنین در پژوهش زکی (۱۳۸۶) آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۶ و برای ابعاد پنج‌گانه فوق، به ترتیب ۰/۷۶، ۰/۶۷، ۰/۶۲، ۰/۵۶ به دست آمد. همچنین نتایج تحلیل روایی سازه و تحلیل عاملی نشان داد که مقیاس از روایی مطلوبی برخوردار است.

پرسشنامه پرخاشگری: فرم اولیه این پرسشنامه توسط باس و پری (۱۹۹۲) به منظور ارزیابی رفتار پرخاشگرانه با ۵۲ سوال تهیه شد که پس از انجام تحلیل عاملی به ۲۹ سؤال با چهار خرده‌مقیاس کاهش یافت. خرده‌مقیاس‌های این پرسشنامه شامل خشم، پرخاشگری بدنی و کلامی، رنجش و بدگمانی است که به ترتیب دارای هفت، هفت، شش، هفت سؤال پنج گزینه‌ای (کاملاً متفاوت با من، متفاوت با من، نظری ندارم، شبیه به من، کاملاً شبیه من) می‌باشد. برای هر سؤال می‌توان با استفاده از روش نمره‌گذاری لیکرت پنج گزینه از "۱" تا "۵" نمره در نظر گرفت. باس و پری با انجام تحلیل عاملی و بازارآزمایی، روایی و اعتبار مطلوبی را برای مقیاس، گزارش کردند. در بررسی پایابی فرم نهایی مقیاس پرخاشگری به روش باز آزمایی بر روی ۳۷ نفر پس از ۹ هفته، ضریب همبستگی ۰/۸۰، ۰/۷۶، ۰/۷۲ و ۰/۷۲ به ترتیب برای عوامل پرخاشگری بدنی-کلامی، خشم، رنجش و بدگمانی گزارش گردید (باس و پری، ۱۹۹۲). همچنین در هنجاریابی ایرانی پرسشنامه توسط سامانی (۱۳۸۶) که با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی و تحلیل مواد، انجام شد تعداد سوالات از ۲۹ سؤال به ۲۷ سؤال کاهش یافت. برای بررسی همسانی درونی عوامل، ضریب آلفای کرونباخ برای هر یک از عوامل خشم، پرخاشگری

بدنی و کلامی، رنجش و بدگمانی به ترتیب برابر با $0/83$ ، $0/79$ ، $0/77$ و $0/70$ به دست آمد. همچنین اعتبار مقیاس با استفاده از روش بازآزمایی، در فاصله زمانی دو هفته به ترتیب برای عامل‌های خشم، پرخاشگری بدنی و کلامی، رنجش و بدگمانی ضریب $0/74$ ، $0/68$ ، $0/68$ و $0/68$ مشخص شد (سامانی، ۱۳۸۶). افزون براین، در پژوهش حاضر نیز ضریب‌آلفای کرونباخ برای هر یک از عوامل خشم، پرخاشگری بدنی و کلامی، رنجیدگی و بدگمانی و کل مقیاس به ترتیب برابر با $0/62$ ، $0/68$ ، $0/65$ و $0/83$ به دست آمد.

روش‌های آماری تحلیل داده‌ها

در این پژوهش از آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار) و آمار استنباطی (واریانس چندمتغیره برای بررسی تفاوت جنسیتی در متغیرها، همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان برای تعیین ارتباط متغیرهای پژوهش استفاده شد).

یافته‌ها

جدول (۱) میانگین و انحراف معیار نمرات کمال‌گرایی، رضایت از زندگی و پرخاشگری دانش‌آموزان

مقیاس	گروه-شاخص		
	دانش‌آموزان پسر	دانش‌آموزان دختر	کل دانش‌آموزان
	M(SD)	M(SD)	M(SD)
کمال‌گرایی (نمره کل)	۱۱۱/۱۲(۱۹/۵۵)	۱۱۵/۲۹(۱۷)	۱۱۳/۲۱(۱۸/۴)
نظم	۲۳/۸(۴/۴)	۲۴/۸(۴/۰۳)	۲۴/۳۵(۴/۲۴)
معیارهای شخصی	۳۷/۷(۷/۲۲)	۴۰/۱(۶/۹)	۳۹(۷/۱۳)
تفاوت	۴۹/۵(۱۳/۶)	۵۰/۳(۲/۲۵)	۵۰(۱۳)
پرخاشگری (نمره کل)	۷۷(۱۷/۳۱)	۷۶/۸۵(۱۶/۴۵)	۷۶/۸۹(۱۶/۸۶)
خشم	۲۱/۱۶(۵/۳۱)	۱۹/۶(۵/۷)	۲۰/۳۸(۵/۵)
رنجش	۱۸(۵)	۱۹(۴/۷)	۱۸/۵(۴/۹)
بدگمانی	۱۹/۴(۵/۷)	۱۹/۷(۵/۴)	۱۹/۵(۵/۶)
پرخاشگری بدنی کلامی	۲۲/۷(۵/۹)	۱۹/۷(۵/۵)	۲۱/۲۱(۵/۷)
رضایت از زندگی (کل)	۱۴۰/۶(۱۸/۱۶)	۱۴۲/۸(۱۷/۲۷)	۱۴۱/۷(۱۷/۷)

۲۷/۴۶(۵/۱۳)	۲۶/۶۴(۵)	۲۸/۲۸(۵/۲)	رضایت از خود
۳۰/۱۴(۵/۳)	۲۹/۸(۶)	۳۰/۴۹(۵/۱)	رضایت از محیط
۲۶/۷(۴)	۲۷/۲۲(۳/۲)	۲۶/۱۵(۴/۴)	رضایت از مدرسه
۲۲/۷۶(۶/۴)	۲۱/۰۳(۶/۷)	۲۴/۵(۶/۰۵)	رضایت از خانواده
۳۱/۹۵(۴/۵۳)	۳۳/۴۴(۴/۳۸)	۲۰/۴۷(۴/۶۷)	رضایت از دوستان

جدول ۱. مشخصه‌های آماری آزمودنی‌ها را بر حسب نمره‌های کمال‌گرایی، رضایت از زندگی و پرخاشگری به تفکیک در مورد دانش‌آموزان دختر و پسر نشان می‌دهد.

برای تحلیل داده‌ها و آزمودن فرضیه‌های پژوهشی، ابتدا نتایج آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره برای مقایسه دانش‌آموزان دختر و پسر در مورد نمرات کمال‌گرایی، رضایت از زندگی و پرخاشگری محاسبه گردید.

جدول (۲) نتایج تحلیل واریانس برای مقایسه آزمودنی‌ها بر حسب کمال‌گرایی، رضایت از زندگی و پرخاشگری (درجه آزادی = ۱)

متغیر	میانگین مجدورات	شاخص	سطح معناداری	F
رضایت از زندگی (کل)	۶۶/۴۴۴	۱/۴۱	۲۳۵/۰	
رضایت از خود	۲۳/۲۸۴	۶۵/۹	۰۰۲/۰	
رضایت از محیط	۴۲/۴۲	۶۳/۱	۲۰۳/۰	
رضایت از خانواده	۳۱/۱۹	۴۷/۰	۴۹۵/۰	
رضایت از مدرسه	۴۹/۱۰۴	۰۳/۷	۰۰۸/۰	
رضایت از دوستان	۲۱/۳۶	۷۶/۱	۱۸۵/۰	
کمال‌گرایی (نمره کل)	۷۶/۱۲۳۴	۷/۳	۱۷/۰	
نظم	۲۷/۶۰	۷/۲	۳۲/۰	
معیارهای شخصی	۳/۳۵	۱/۲	۱۲/۰	
کمال‌گرایی منفی تفاوت	۵۱/۵۷	۰/۳	۰/۵۸	
پرخاشگری (نمره کل)	۵۹/۰	۰۰۲/۰	۹۶/۰	
خشم	۷۴/۷۱	۳/۲	۱۳/۰	
پرخاشگری بدنی- کلامی	۱۱۷/۰	۰۰۴/۰	۰/۹۵	

۰۶/۰	۶۷/۳	۶۱/۸۶	رنجش
۷۲/۰	۱۲۴/۰	۸/۳	بدگمانی

خلاصه نتایج تحلیل واریانس (جدول ۲) نشان داد که دانشآموزان دختر و پسر تنها در رضایت از خود و رضایت از مدرسه با هم تفاوت معنادار داشتند و در بقیه مقیاس‌های مورد بررسی با هم تفاوت معنادار نداشتند. با توجه به اینکه تفاوت دو گروه دختر و پسر در مورد دو متغیر فوق تأثیری بر معناداری نتایج همبستگی و تحلیل واریانس نداشت. لذا ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش برای آزمونی‌های دختر و پسر روی هم انجام شد.

فرضیه اول: ابعاد کمال‌گرایی با رضایت از زندگی و پرخاشگری دانشآموزان رابطه معناداری دارد.

برای بررسی رابطه ساده ابعاد کمال‌گرایی با رضایت از زندگی و پرخاشگری دانشآموزان از ضرایب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج آن در جدول ۳ آمده است:

جدول (۳) ضرایب همبستگی ابعاد کمال‌گرایی با رضایت از زندگی و پرخاشگری

n	r	r	رضایت از زندگی	پرخاشگری	کمال‌گرایی و خردۀ مقیاس	آماره	پیش‌بین
۲۸۰	-۰/۰۷	*	۰/۳۷۱	مولفه نظم	کمال‌گرایی مثبت		
	۰/۱۰	*	۰/۳۷۵	معیارهای شخصی			
	* ۰/۳۱		۰/۰۸	تفاوت	کمال‌گرایی منفی		
	* ۰/۲۴	*	۰/۲۹	نمره کلی مقیاس کمال‌گرایی			

*>P<0/01

همان‌طور که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود: نمره کلی کمال‌گرایی با رضایت از زندگی ($P>0/01$, $r=0/29$) و پرخاشگری ($P>0/01$, $r=0/24$) دانشآموزان رابطه مثبت معنادار دارد. همچنین از بین ابعاد کمال‌گرایی، مولفه‌های معیارهای شخصی ($P>0/01$, $r=0/375$) و نظم ($P>0/01$, $r=0/371$) با رضایت از زندگی و بعد تفاوت با پرخاشگری

($r = 0.01 > P < 0.01$) ارتباط مثبت معنادار دارند. بنابراین، فرضیه اول پژوهش تایید می‌شود.

فرضیه دوم: هریک از ابعاد کمال‌گرایی چه سهمی در پیش‌بینی رضایت از زندگی دانش‌آموزان دارند؟

به منظور بررسی قدرت پیش‌بینی ابعاد مختلف کمال‌گرایی بر رضایت از زندگی دانش‌آموزان از رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان استفاده گردید که نتایج آن در جدول شماره ۴ ارائه شده است.

جدول (۴) تحلیل رگرسیون چندگانه ابعاد کمال‌گرایی بر رضایت از زندگی دانش‌آموزان

پ	R^2	R	F	t	β	SEB	B	شاخص	
								پیش‌بین	مقدار ثابت
0.001	0.176	0.42	26.07	16.54	-	5.78	95.7	معیارهای شخصی	
0.001				4.06	0.246	0.151	0.611		
0.001				3.93	0.230	0.244	0.961	نظم	
0.723				-0.35	-0.02	0.068	-0.024	تفاوت	

همان‌طور که نتایج مندرج در جدول ۴ نشان می‌دهد، ۰.۱۷۶ از واریانس رضایت از زندگی توسط ابعاد کمال‌گرایی در کل گروه مورد پژوهش تبیین می‌شود. در بین ابعاد کمال‌گرایی، مولفه معیارهای شخصی ($\beta = 0.246$ ، نظم ($\beta = 0.230$)) به صورت مثبت سهم معناداری در پیش‌بینی رضایت از زندگی دانش‌آموزان دارند. در مقابل، قدرت پیش‌بینی مولفه تفاوت، معنادار نبود.

فرضیه سوم: هریک از ابعاد کمال‌گرایی چه سهمی در پیش‌بینی پرخاشگری دانش‌آموزان دارند؟

به منظور بررسی قدرت پیش‌بینی ابعاد مختلف کمال‌گرایی بر پرخاشگری دانش‌آموزان از رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان استفاده گردید که نتایج آن در جدول شماره ۵ ارائه شده است.

جدول (۵) تحلیل رگرسیون چندگانه ابعاد کمال‌گرایی بر پرخاشگری دانش‌آموزان

پیش‌بین	شاخص							
	p	R ²	R	F	t	β	SEB	B
مقدار ثابت	۰/۰۰۱	۰/۱۱۶	۰/۳۴۱	۱۶/۰۴	۱۱/۲۸		۵/۷	۶۴/۲
تفاوت	۰/۰۰۱			۵/۹۱		۰/۳۰۴	۰/۰۷	۰/۳۹۶
نظم	۰/۰۰۶			-۲/۷۷	-۰/۱۶۸	۰/۲۴۱	-۰/۶۶۷	
معیارهای شخصی	۰/۱۱۶			۱/۵۷		۰/۱	۰/۱۴۸	۰/۲۳۴

همان‌طور که جدول ۵ نشان می‌دهد، ۰/۱۱۶ از واریانس پرخاشگری توسط ابعاد کمال‌گرایی در کل گروه مورد پژوهش تبیین می‌شود. در بین ابعاد کمال‌گرایی، مؤلفه تفاوت ($\beta=+0/304$)، به صورت مثبت و نظم ($\beta=-0/168$) به صورت منفی سهم معناداری در پیش‌بینی پرخاشگری دانش‌آموزان دارند. در مقابل، قدرت پیش‌بینی مؤلفه معیارهای شخصی معنادار نبود.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه کمال‌گرایی با رضایت از زندگی و پرخاشگری در دانش‌آموزان دبیرستانی بود. با توجه به نتایج پژوهش، بین کمال‌گرایی و خرده‌مقیاس‌های آن با رضایت از زندگی و پرخاشگری دانش‌آموزان رابطه معنادار وجود دارد. بنابراین، فرضیه اول پژوهش تایید می‌گردد. این یافته با نتایج پژوهش‌های پیشین (جوکار و محمدی، ۱۳۸۹؛ چانگ و همکاران، ۲۰۰۴؛ وانگ و همکاران، ۲۰۰۹؛ رومانو، ۲۰۰۹؛ استئوب و رامبو، ۲۰۰۷؛ البانو، ۲۰۱۱) همسویی و همخوانی دارد. به‌طور مثال، وانگ و همکاران (۲۰۰۹) در پژوهشی که به منظور مطالعه کمال‌گرایی و رضایت از زندگی -

دانشآموزان دبیرستانی هنگ‌کنگ انجام دادند، دریافتند که کمال‌گراییان بهنجار، دارای بالاترین رضایت از زندگی و کمترین افسردگی می‌باشند. همچنین گیلمن و اشپی^۱ (۲۰۰۳) رابطه کمال‌گرایی و رضایت از زندگی نوجوانان را بررسی کردند. نتایج پژوهش نشان داد که کمال‌گراییان در مقایسه با همتایان عادی خود به لحاظ رضایت کلی از زندگی، وضع مطلوب‌تری دارند، اما به لحاظ مؤلفه رضایت از خود، کمال‌گراییان بهنجار در مقایسه با دو گروه دیگر، رضایت بیشتری را گزارش می‌کنند. میزان رضایت از زندگی، به عنوان یکی از شاخص‌های مهم سلامت روانی، بستگی به این دارد که فرد چگونه با شرایط ناکامی انطباق یابد. اتخاذ معیارهای بالا و منطقی برای عملکرد، به خودی خود نه تنها اشکالی ندارد. بلکه موجب انگیزش و میل به موفقیت در افراد می‌شود. اما مسأله مهم خود انتقادی و سرزنش بعد از شکست است. در واقع، همین مورد وجه تمايز بین کمال‌گرایی بهنجار و نابهنجار است. لذا با در نظر گرفتن انعطاف‌پذیری شناختی افراد کمال‌گرایی بهنجار این انتظار وجود دارد که این افراد در مقایسه با همتایان نابهنجار خود، سطوح بالاتری از رضایت از زندگی را تجربه کنند. همچنین نتایج پژوهش حاکی از آن بود که از میان ابعاد مختلف کمال‌گرایی، معیارهای شخصی و نظم، به ترتیب بهترین پیش‌بین برای رضایت از زندگی دانشآموزان می‌باشند. این یافته، ضمن تأیید فرضیه دوم پژوهش، تاکیدی نیز بر یافته‌های انگل (۲۰۰۹) می‌باشد. انگل (۲۰۰۹) در پژوهشی که به منظور بررسی رابطه کمال‌گرایی و رضایت از زندگی نوجوانان دبیرستانی در ترکیه انجام داد، دریافت که معیارهای شخصی و سازماندهی و نظم، پیش‌بینی‌کننده مثبت رضایت از زندگی هستند. افزون براین، نتایج نشان داد که مؤلفه‌های تفاوت و نظم، به ترتیب بهترین پیش‌بین برای پرخاشگری دانشآموزان می‌باشند. این یافته، نتایج تحقیقات قبلی (هویت و همکاران، ۲۰۰۲؛ سابونچی و لوند، ۲۰۰۳؛ آنگل، ۲۰۰۹؛ صالح اصفهانی و بشارت، ۲۰۱۰) را تأیید کرد. آنگل (۲۰۰۹) در پژوهشی ارتباط کمال‌گرایی و پرخاشگری را در نوجوانان بررسی کرد. نتایج پژوهش او نشان داد که از میان ابعاد کمال‌گرایی، مؤلفه

نظم با خشم ارتباط منفی و مولفه معیارهای شخصی نیز با پرخاشگری فیزیکی نوجوانان ارتباط مثبت دارد.

به رغم تلاش بسیار محققان جهت حسن انجام پژوهش حاضر، محدود بودن افراد نمونه به دانش‌آموزان دبیرستانی، عدم لحاظ نمودن متغیرهایی مانند رشته تحصیلی، طبقات اقتصادی - اجتماعی مختلف و ماهیت خودگزارشی مقیاس‌های مورد استفاده، محدودیت‌های پژوهش حاضر بهشمار می‌رود. لذا پیشنهاد می‌شود: الف- ارتباط متغیرهای نظیر سن و رشته تحصیلی در پژوهش‌های آینده بررسی شود ب- برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد فرایند تحولی کمال‌گرایی و رضایت از زندگی، انجام پژوهشی به منظور مقایسه کمال‌گرایی دانش‌آموزان و دانشجویان ضروری به نظر می‌رسد. افزون بر این، تدارک برنامه‌هایی به منظور آموزش روش‌های کنترل پرخاشگری به دانش‌آموزان و کاهش کمال‌گرایی نابهنجار دانش‌آموزان از طریق مواجه ساختن آنها با موقعیت‌های واقعی از جمله راهکارهایی عملی این پژوهش می‌باشد.

۱۳۹۱/۰۹/۲۰

تاریخ دریافت نسخه اولیه مقاله:

۱۳۹۱/۱۱/۲۸

تاریخ دریافت نسخه نهایی مقاله:

۱۳۹۲/۰۵/۱۸

تاریخ پذیرش مقاله:

منابع

References

- بشارت، محمدعلی (۱۳۸۹). کمال‌گرایی و خشم؛ فصلنامه علمی - پژوهشی روانشناسی دانشگاه تبریز، ۵۲-۵، ۱۷، ۳۳.
- جوکار، بهرام؛ محمدی، زهره (۱۳۸۹). کمال‌گرایی، مشکلات هیجانی و رضایت از زندگی در دانشجویان ایرانی، روانشناسی تحولی (روانشناسان ایرانی)، ۶(۲۳)، ۲۶۹-۲۷۶.
- زکی، محمدعلی (۱۳۸۶). اعتباریابی مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی دانش‌آموزان، مجله روانپژوهی و روانشناسی بالینی ایران، سال سیزدهم، شماره ۱۴۹، ۵۷-۶۷.
- سامانی، سیامک (۱۳۸۶). بررسی پایابی و روایی پرسشنامه پرخاشگر باس و پری، مجله روانپژوهی و روانشناسی بالینی ایران، ۱۳(۴)، ۳۵۹-۳۶۹.
- شولتز، دوآن؛ شولتس، سیدنی آلن (۱۳۹۰). نظریه‌های شخصیت (ترجمه یحیی سیدمحمدی)، تهران؛ نشر ویرايش.
- شهائیان، آمنه؛ یوسفی، فریده (۱۳۸۶). رابطه بین خود شکوفایی، رضایت از زندگی و نیاز به شناخت در دانش‌آموزان با استعدادهای درخشان، پژوهش در حیطه کودکان استثنایی، ۳۱۷-۳۳۶، ۳، ۳.
- علیزاده صحرایی، ام‌هانی؛ خسروی، زهره؛ بشارت، محمدعلی (۱۳۸۹). رابطه باورهای غیرمنطقی با کمال‌گرایی مثبت و منفی در دانش‌آموزان شهرستان نوشتر، مطالعات روانشناسی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا، ۱، ۶.
- کریمی، یوسف (۱۳۸۹). روانشناسی اجتماعی (نظریه‌ها و مفاهیم)، تهران، انتشارات ارسیاران.
- Accordino, D.B., Accordino, M.P., & Slaney, R.B. (2000). An Investigation of Perfectionism, Mental Health, and Achievement Motivation in Adolescents, *Psychology in the Schools*, 37, 535-545.
- Bowman, M. (2009). Perfectionism and its Relationship to Racial Identity, Satisfaction with Life, Stress and Coping, *Texas A&M University*, 69 page.
- Buss, A.H., & Perry, M. (1992). The Aggression Questionnaire, *Journal of Personality and Clinical Psychology*, 63, 452-459.

- Capan, B.E. (2010). Relationship among Perfectionism, Academic Procrastination and Life Satisfaction of University Students, *Procedia Soc. Behav. Sci.*, 5: 1665-1671.
- Chang, E.C., & Sanna, L.J. (2004). Negative Attributional Style as a Moderator of the Link between Perfectionism and Depressive Symptoms: Preliminary Evidence for an Integrative Model, *Journal of Counseling Psychology*, 490-495.
- Gilman, R. Ashby, J.S. Sverko, D. Florell, D. & Varjas, V. (2005). The Relationship between Perfectionism and Multi Dimensional Life Satisfaction among Croatian and American Youth, *Personality and Individual Differences*, 39, 155-166.
- Gilman, R., & Ashby, J.S. (2003). A First Study of Perfectionism and Multidimensional Life Satisfaction among Adolescents, *Journal of Early Adolescence*, 23, 218-23.
- Hewitt, P.L., & Flett, G.L. (1991). Dimension of Perfectionism in Unipolar Depression, *Journal of Abnormal Psychology*, 100, 98-101.
- Hewitt, P.L., Caelian, C.F., Flett, G.L., Sherry, S.B., Collins, L., & Flynn, C.A. (2002). Perfectionism in Children: Associations with Depression, Anxiety, and Anger, *Personality and Individual Differences*, 32, 1049-1061.
- Huebner, E.S., Ash, C.L., & Laughlin, J.E. (2001). Life Experiences, Locus of Control and School Satisfaction in Adolescence, *Social Indicators Research*, 55, 16.
- Macedo, A. Carvalho Bos, S. (2009). Perfectionism Dimensions in Pregnancy in Portuguese Women, *Arch Women Mwnt Health*, 12, 43, 43-52.
- Ongel, D.E. (2009). The Relationship between Perfectionism and Multidimensional Life Satisfaction among High School Adolescents in Turkey, *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 31,1, Pag. 52.
- Ongel, D.E. (2009). The Relationship between Perfectionism and Aggression among Adolescents, *Procedia and Behavioral Sciences*, 1, 1073-1077.
- Rice, K.G., Leever, B.A., Noggle, C.A., & Lapsley, D.K. (2007). Perfectionism and Depressive Symptoms in Early Adolescence, *Psychology in the Schools*, 44 (2), 139-156.

-
- Romano, A. (2009). An Investigation of Perfectionism and Its Relationship to Perceived Parenting Variables and Life Satisfaction, *HOFSTRA UNIVERSITY*, 160 pages
- Saboonchi, F., & Lunndh, L.G. (2003). Perfectionism, Anger, Somatic Health and Positive, *Personality and Individual Differences*, 35, 1585-1599.
- Slaney, R.B., Rice, K.G., Mobley, M., Trippi, J., & Ashby, J.S. (2001). The Revised almost Perfect Scale, *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 145-130, 34.
- Slaney, R.B., Rice, K.G., & Ashby, J.S. (2002). A Programmatic Approach to Measuring Perfectionism: The Almost Perfect Scales. In G.L. Fleet, & R. Hewitt (Eds.), *Perfectionism* (pp. 63-88), Washington, DC: American Psychological Association.
- Stoeber, J., & Stoeber, F.S. (2009). Domains of Perfectionism: Prevalence and Relationships with Perfectionism, Gender, Age, and Satisfaction with Life, *Personality and Individual Differences*, 46, 530-535.
- Stoeber, J., & Rambow, A. (2007). Perfectionism in Adolescent School Students: Relations with Motivation, Achievement, and Well-being. *Personality and Individual Differences*, 42(7), 1379-1389.
- Stoeber, J. (2006). Positive Conceptions of Perfectionism: Approaches, Evidence, Challenges, Personality and Social Psychology Review, 10, 295- 319.
- Wang, K.T., Yuen, M., Slaney, R.B. (2009). Perfectionism, Depression, Loneliness, and Life Satisfaction: A Study of High School Students in Hong Kong.